

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การศึกษาระบบการถ่ายทอดการประโคมประกอบพระราชอิสริยยศในสมัยรัตนโกสินทร์ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงบรรยายโดยใช้ระเบียบวิธีทางประวัติศาสตร์ (Historical Approach) ในการวิเคราะห์เอกสารและข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารชั้นต้น เอกสารชั้นรอง และสัมภาษณ์ โดยเสนอผลการวิจัยครอบคลุมสาระสำคัญดังนี้คือ วัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล การอภิปราย และข้อเสนอแนะ ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของการประโคมและเครื่องประโคมประกอบพระราชอิสริยยศพระมหากษัตริย์
2. เพื่อศึกษาระบบการถ่ายทอดการประโคมประกอบพระราชอิสริยยศของสำนักพระราชวังต่อกลุ่มผู้สืบทอดต่างๆ โดยจะศึกษาเฉพาะกลุ่มผู้สืบทอดในงานเครื่องสูงและกลองชนะ กลุ่มผู้สืบทอดกองดุริยางค์ทหารเรือ กลุ่มผู้สืบทอดโรงเรียนผู้ใหญ่พระตำหนักสวนกุหลาบ (วิทยาลัยในวังชาย) กลุ่มผู้สืบทอดทัพบก และกลุ่มผู้สืบทอดโรงเรียนเตรียมทหาร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ (Historical Approach) ในการวิเคราะห์เอกสารและข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารชั้นต้น เอกสารชั้นรอง และจากการสัมภาษณ์แล้ว นำข้อมูลที่ได้จากเอกสารดังกล่าวมาจัดเรียงลำดับใหม่ตามอายุและตรวจสอบความตรง โดยการสอบถามจากผู้ทรงคุณวุฒิ เช่น นายเสวต ธนประดิษฐ์ ที่ปรึกษาสำนักพระราชวัง

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.1.1 ศึกษาความเป็นมาของการใช้เครื่องประโคมประกอบพระราชอิสริยยศพระมหากษัตริย์ พบว่า ในพื้นที่บริเวณที่เป็นอาณาจักรไทยในปัจจุบันนี้ ได้มีการใช้เครื่องดนตรีประโคมประกอบพระราชอิสริยยศพระมหากษัตริย์มาตั้งแต่สมัยประวัติศาสตร์ ก่อนพุทธศตวรรษที่ 19

ดังปรากฏเป็นหลักฐานอยู่ที่ปราสาทหินพิมาย อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา บนทับหลังทิศตะวันตก ซึ่งเป็นรูปพระพุทธรูปทรงเครื่องยืนระหว่างคันไม้คู่หนึ่ง มีพระยามารเฝ้าอยู่ข้างๆพร้อมบริวาร และมีขบวนราชยานคานหามกับเครื่องสูงอยู่ริมซ้าย แนวล่างเป็นรูปพนักงานชาวประโคมกับนักฟ้อนรำ เครื่องประโคมประกอบด้วย สังข์ กลองหน้าเดียวแฉวงสะพายแล่งบ่า แตรเขาสัตว์ กลองสองหน้าแฉวงสะพายแล่งบนบ่า ฉิ่ง และขลุ่ย ส่วนภาพทับหลังด้านทิศตะวันออกเป็นภาพเรื่องรามายณะตอนสุครีพครองเมือง ประกอบด้วยภาพพระลักษมณ์ประทับบนราชยาน มีพลวานรเป็นพลแบก และพลบริวารเบื่องหน้า สุครีพประทับบนคานหาม แบกโดยพลลิง ทั้งสองข้างแวดล้อมด้วยเครื่องสูง รวมทั้งเครื่องดนตรีประกอบเกียรติยศตรงใต้ราชยานของพระลักษมณ์ โดยพลวานรเป็นผู้บรรเลง เครื่องประโคมประกอบด้วยเครื่องเป่า 2 ชนิด คือ ขลุ่ย แตรเขาสัตว์ เครื่องตีประกอบด้วย ฉิ่ง และกลองสองหน้ามีสายคล้องคอลงมา ตีด้วยมือ

นอกจากนี้ยังปรากฏในจดหมายเหตุจีนที่กล่าวถึงกระบวนการเสด็จของพระราชาว่าเสด็จพระราชดำเนินโดยช้าง มีกลดสี่ขาทั้ง มีกลองและธงนำหน้า และในบันทึกที่กล่าวถึงพิธีต้อนรับทูตจีนว่า ประกอบด้วยขบวนช้างทรงเครื่องคัน ประดับขนนกยูง มีขบวนชาย หญิง อีกประมาณ 100 คน เป่าสังข์และตีกลอง นำคณะทูตเข้าเฝ้าถวายพระราชสาสน์ และจากการศึกษาประวัติความเป็นมาและบทบาทหน้าที่ของเครื่องประโคมประกอบพระราชอิสริยยศพระมหากษัตริย์ จากหลักฐานที่ค้นพบในช่วงเวลาต่าง ๆ กันนับจากสมัยประวัติศาสตร์ ก่อนพุทธศตวรรษที่ 19 จนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ พบว่าเครื่องประโคมที่ถูกนำมาใช้กับพระมหากษัตริย์ และได้รับการยกย่องเป็นเครื่องประกอบพระราชอิสริยยศพระมหากษัตริย์นั้น มีเพียง 9 ชนิด คือ

1. มโหระทึก
2. ฉิ่งชัย
3. เปิงมาง
4. กลองชนะ
5. สังข์
6. แตรงอน
7. แตรฝรั่ง
8. ปี่ชวา
9. ปี่ไฉน

ซึ่งเครื่องประโคมเหล่านี้ล้วนมีที่มา ความเชื่อและบทบาทหน้าที่แตกต่างกัน คือ

1. มโหระทึก เป็นเครื่องดนตรีดั้งเดิมที่มีอายุเก่าแก่ที่สุดของไทย ทั้งนี้เพราะได้มีการขุดค้นพบมโหระทึกในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย ซึ่งกำหนดอายุได้ว่าสร้างขึ้นตั้งแต่

สมัยก่อนประวัติศาสตร์ หรือในยุคสำริด ความเชื่อที่แฝงอยู่ในการใช้มโหระทึกนั้น สรุปเป็นข้อใหญ่ ๆ ได้ดังนี้คือ

1. ใช้ในการแสดงความเป็นผู้นำ
2. ใช้ในพิธีกรรมทางการเกษตร
3. ใช้ในพิธีกรรมเกี่ยวกับความตาย
4. ใช้เป็นสัญลักษณ์
5. ใช้เป็นดนตรี

ซึ่งความเชื่อดังกล่าวก็สอดคล้องกับแนวปฏิบัติ และแนวความเชื่อของไทย โดยเฉพาะความเชื่อในเรื่องของการใช้มโหระทึกเพื่อแสดงถึงภาวะของการเป็นผู้นำ ดังปรากฏอยู่ในหลักฐานต่าง ๆ ซึ่งบ่งบอกถึงความสำคัญของมโหระทึกจนถึงกับถูกจำกัดให้เป็นของสูง และใช้แต่เฉพาะพระมหากษัตริย์ จนที่สุดกลายเป็นสัญลักษณ์ของพระมหากษัตริย์ในพระราชพิธีต่าง ๆ โดยมีบทบาทหน้าที่ดังนี้

1. ประโคมร่วมกับแตรฝรั่ง เพื่อรับเสด็จ-ส่งเสด็จ ในการเสด็จออกมหาสมาคม
2. ประโคมร่วมกับสังข์ แตร กลองชนะ ในกระบวนพยุหยาตรา ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อแสดงพระบรมเชษานุภาพ และเป็นสัญลักษณ์ของความ เป็นพระมหากษัตริย์
3. ประโคมในพระราชพิธีอันเนื่องด้วยอดีตพระมหากษัตริย์ และพระมหากษัตริย์ในรัชกาลปัจจุบัน

2. **ฆ้องชัย** เป็นเครื่องดนตรีที่พัฒนามาจากฆ้อง ซึ่งเป็นเครื่องดนตรีที่มีอายุในช่วงสมัยก่อนประวัติศาสตร์ หรือ ยุคสำริด อันเป็นช่วงเวลาเดียวกันกับมโหระทึก สาเหตุที่เรียกว่าฆ้องชัยนั้น เกิดจากความเชื่อว่าจะทำให้เกิดชัยชนะ ทั้งนี้เพราะฆ้องชัยเป็นเครื่องประโคมที่ใช้ในกองทัพ โดยทำหน้าที่เป็นสัญญาณบอกฤกษ์ เวลา เป็นสัญญาณเพื่อกระทำการอันเป็นมงคล นอกจากนี้ยังเป็นสื่อสัญลักษณ์ว่าผู้ชายเท่านั้นที่จะใช้ฆ้องชัยได้ ดังปรากฏในการใช้ฆ้องชัยประโคมเมื่อมีพระประสูติกาลเป็นพระราชโอรส ดังนั้นฆ้องชัยจึงถูกนำไปใช้แต่เฉพาะการพระราชพิธีอันเป็นมงคลเท่านั้น โดยประโคมร่วมกับสังข์ แตรทอง และแตรฝรั่ง

3. **เปิงมาง** เป็นเครื่องประโคมที่มีหลักฐานของชื่อที่ใช้เรียก คล้ายคลึงกับเครื่องดนตรีพม่า แต่เมื่อพิจารณาจากลักษณะของเปิงมางโดยเทียบเคียงกับลักษณะของเครื่องประโคมที่ปรากฏบนทับหลังประสาธหินพิมาย ซึ่งกล่าวถึงกลองชนิดหนึ่งว่า “กลองสองหน้า มี

สายคล้องคอลงมา คีด้วยมือ” อันเป็นลักษณะและวิธีการบรรเลงที่คล้ายคลึงกับเปิงมางมาก จึงกล่าวได้ว่าเปิงมางเป็นเครื่องดนตรีที่มีรูปแบบมาจากเครื่องดนตรีของขอม ซึ่งขอมก็รับวัฒนธรรมนี้มาจากอินเดียอีกทอดหนึ่ง ส่วนความเชื่อของเปิงมางก็คงจะเป็นความเชื่อว่าเป็นของสำคัญและใช้กับพระมหากษัตริย์นั่นเอง

4. กลองชนะ เป็นเครื่องประโคมตระกูลเดียวกันกับกลองแขกและกลองมลายู ซึ่งเมื่อเป็นเช่นนี้ก็แสดงว่ากลองชนะก็คือกลองที่ไทยรับรูปแบบมาจากอินเดีย และเมื่อนำมาใช้ในการศึกสงครามจึงเปลี่ยนไป เรียกว่ากลองชนะ ก็เพื่อให้เกิดชัยชนะตามชื่อของกลอง

5. สังข์ เป็นเครื่องประโคมที่ได้รับอิทธิพลจากพราหมณ์ สืบเนื่องมาจากความเชื่อในเรื่องเทพเจ้าของพราหมณ์คือ พระนารายณ์ ซึ่งเป็นเทพเจ้าองค์หนึ่งที่มีอุทธานุภาพ สามารถอวตารลงมาปราบทุกข์เข็ญในโลกมนุษย์ และสังข์ คืออาวุธอย่างหนึ่งของพระนารายณ์ นอกจากนี้พราหมณ์ยังได้นำลักษณะดังกล่าวของพระนารายณ์มาเชื่อมโยงกับความยิ่งใหญ่ของพระมหากษัตริย์ ว่าทรงเปรียบเสมือนพระนารายณ์ที่อวตารลงมาเป็นพระมหากษัตริย์ ดังนั้น สังข์ซึ่งเป็นอาวุธของพระนารายณ์ จึงถือเป็นสัญลักษณ์ของพระมหากษัตริย์ด้วย นอกจากนี้ยังเชื่อว่าเมื่อใช้สังข์ในพิธีกรรมใดแล้วจะถือว่าเป็นสิริมงคลยิ่ง มักจะถูกนำไปใช้กับเครื่องประโคมอื่นๆ อันได้แก่ การประโคม สังข์ แตร กลองชนะ ในกระบวนพยุหยาตรา และการประโคมฆ้องชัย สังข์ แตร ในการพระราชกุศล พระราชพิธีอันเกี่ยวเนื่องกับฤกษ์ ยาม เวลา และประโคมในชั้นตอนสำคัญของพระราชพิธีต่าง ๆ

6. แตรงอน เป็นเครื่องดนตรีที่พัฒนามาจากเขาสัตว์ แตรงอนที่ใช้ในพระราชพิธีนั้น สันนิษฐานว่ารับอิทธิพลมาจากแตรกัมพูของอินเดีย การใช้แตรงอน หรือ แตรกัมพู นั้นน่าจะเกิดจากการเลียนเสียงช้าง ทั้งนี้เพราะช้างเป็นพาหนะของพระเจ้าแผ่นดิน และในการกระทำศึกนั้น ช้างเป็นกำลังของกองทัพ เสียงของแตรงอนจะเป็นสื่อให้ข้าศึกเข้าใจว่ามีช้างในกองทัพมากทำให้เกิดความกลัวและเสียขวัญได้ แตรงอน เป็นเครื่องดนตรีที่ใช้ร่วมกับการประโคมประเภทสังข์ แตร กลองชนะ และการประโคมฆ้องชัย สังข์ แตร

7. แตรฝรั่ง เป็นเครื่องดนตรีในตระกูลทรัมเป็ต แต่เป็นทรัมเป็ตธรรมดา เพราะไม่มีวาล์ว (valve) สำหรับนิ้วกดเพื่อทำเสียง ต้องใช้ริมฝีปากเป็นตัวบังคับเสียง แตรฝรั่งที่ไทยนำมาใช้ในการประโคมประกอบพระราชอิสริยยศนั้นเป็นเครื่องดนตรีที่ได้รับอิทธิพลจากชาติตะวันตกซึ่งใช้แตรฝรั่งบรรเลงเพลงรับเสด็จส่งเสด็จพระมหากษัตริย์เช่นกัน และคงเป็นด้วยเหตุนี้เองที่ไทยยอมรับเอาแตรฝรั่งมาใช้ในการแสดงความเคารพ สรรเสริญพระมหากษัตริย์ของไทยเช่นเดียวกับนานาอารยประเทศ

แดรฟรั้งจะใช้ประโคมกับมโหระทึกในการรับเสด็จ-ส่งเสด็จ ใช้ร่วมกับสังข์ แตรงอน และกลองชนะ ในกระบวนการพยุหยาตรา และใช้ร่วมกับฆ้องชัย สังข์และแตรงอน ในพระราชพิธีอันเป็นพระราชกุศล

8. ปี่ชวา เป็นเครื่องดนตรีที่ใช้กับกระบวนการพยุหยาตราทางชลมารค และสถลมารค ปี่ชวาเป็นปีตระกูลเดียวกับปีฉวน ซึ่งสันนิษฐานว่าได้รับอิทธิพลมาจากอินเดีย ในกระบวนการพยุหยาตราทั้ง 2 ประเภท จะใช้ปี่ชวาในลักษณะที่แตกต่างกัน คือถ้าเป็นกระบวนการพยุหยาตราทางชลมารค ปี่ชวาจะบรรเลงร่วมกับกลองแขก เรียกว่า วงปี่ชวา กลองแขก ส่วนในกระบวนการพยุหยาตราทางสถลมารค ปี่ชวาจะบรรเลงร่วมกับกลองแขก ในรูปของริ้วกระบวนการ ลักษณะของการประโคมนี้ แสดงว่าการใช้ปี่ชวาเป็นเครื่องประโคมในริ้วกระบวนการพระราชพิธีมงคลนั้นคงมาจากความเชื่อว่าปี่ชวาเป็นเครื่องดนตรีชนิดหนึ่งเท่านั้น

9. ปีฉวน เป็นเครื่องดนตรีที่ใช้กับริ้วกระบวนการแห่แบบพยุหยาตราเช่นกัน แต่เนื่องจากปีฉวนมีเสียงแหลมโหยหวน จึงใช้กับงานอวมงคล เช่น กระบวนพระราชอิสริยยศพระบรมศพ และพระราชพิธีอวมงคลเท่านั้น ความเชื่อเกี่ยวกับปีฉวนที่นำมาใช้ในกระบวนการพระราชอิสริยยศพระมหากษัตริย์ ในกระบวนการพระบรมศพ คงมาจากความเชื่อที่ว่าเป็นเครื่องดนตรีที่มีสำคัญนั่นเอง

5.1.2 ศึกษากระบวนการถ่ายทอดการประโคมประกอบพระราชอิสริยยศ

จากการศึกษา พบว่า การประโคมประกอบพระราชอิสริยยศพระมหากษัตริย์ เป็นพระราชประเพณีสำคัญอย่างหนึ่งของสถาบันพระมหากษัตริย์ และถือเป็นวัฒนธรรมอันสำคัญของชาติที่จะต้องอนุรักษ์และสืบทอดให้ดำรงอยู่ ดังนั้นสถาบันพระมหากษัตริย์จึงทำหน้าที่เป็นเสมือนสถาบันการศึกษาแห่งหนึ่งที่ถ่ายทอดความรู้ และการปฏิบัติการประโคมประกอบพระราชอิสริยยศแก่บุคคลกลุ่มต่าง ๆ อันได้แก่ กลุ่มผู้สืบทอดในงานเครื่องสูงและกลองชนะ ซึ่งถือเป็นสมาชิกของสถาบันพระมหากษัตริย์และจะต้องทำหน้าที่ในการอนุรักษ์และสืบทอดโดยตรง ดังนั้นเนื้อหาของการสืบทอดก็คือการฝึกปฏิบัติเครื่องประโคมประกอบพระราชอิสริยยศทั้ง 9 ชนิด ส่วนการปฏิบัติจะประสบผลสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับความยากง่ายและระยะเวลาในการฝึกปฏิบัติ เครื่องประโคมที่ต้องอาศัยทักษะและเวลาในการฝึกมาก เช่น ปีฉวน ปี่ชวา และเปิงมาง จะมีผู้ปฏิบัติได้น้อย กลุ่มผู้สืบทอดที่สำคัญอีกกลุ่มหนึ่ง ได้แก่ กลุ่มผู้สืบทอดกองดุริยางค์ทหารเรือ ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีทักษะทางดนตรีอยู่แล้ว เมื่อสำนักพระราชวังขาดแคลนบุคลากรในกรณีที่เป็นพระราชพิธีใหญ่ จึงมอบหมาย และถ่ายทอดการประโคมให้ เครื่องประโคมที่สำนักพระราชวังถ่ายทอดให้แก่กลุ่มผู้สืบทอดกองดุริยางค์ทหารเรือคือแดรฟรั้ง แตรงอนและสังข์ สำหรับแดรฟรั้งเมื่อรับการถ่ายทอด

แล้วก็ได้บันทึกโน้ตและถ่ายทอดให้แก่บุคลากรในกองดุริยางค์ทหารเรือไว้สำหรับเป็นกำลังทดแทนต่อไป ซึ่งเท่ากับว่าเป็นการขยายผลต่อไปให้กว้างขวางขึ้น สำหรับกลุ่มผู้สืบทอดโรงเรียนพระตำหนักสวนกุหลาบ (วิทยาลัยในวังชาย) กลุ่มผู้สืบทอดกองทัพบกและกลุ่มผู้สืบทอดโรงเรียนเตรียมทหาร จะรับการถ่ายทอดการประโคมกลองชนะเหมือนกัน มีเนื้อหาและการเรียนการสอนอย่างเดียวกัน จะต่างกันก็แต่เพียงเวลาเท่านั้น โดยกลุ่มผู้สืบทอดโรงเรียนเตรียมทหาร จะใช้ระยะเวลาในการเรียนการสอนและฝึกปฏิบัติมากที่สุด เนื่องจากปฏิบัติหน้าที่ในการประโคมประกอบพระราชอิสริยยศพระบรมศพสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี การถ่ายทอดการประโคมของสำนักพระราชวังให้แก่กลุ่มผู้สืบทอดทั้ง 5 กลุ่มนี้ จะเรียนรู้จากการปฏิบัติงานโดยตรง ส่วนวิธีสอนจะเป็นวิธีการสอนแบบไทยโบราณคือเรียนและปฏิบัติตามครู โดยครูจะทำให้ดูเป็นตัวอย่างแล้วให้ทำตาม

5.10 อภิปราย

สถาบันพระมหากษัตริย์เป็นสถาบันทางการปกครองของไทยที่มีประวัติความเป็นมายาวนานหลายยุคหลายสมัย การที่สถาบันพระมหากษัตริย์สามารถดำรงอยู่ได้จวบจนทุกวันนี้ แสดงว่าต้องมีวิธีการอันสำคัญที่ใช้ในการรักษาเสถียรภาพทางการเมืองการปกครองให้ดำรงอยู่ จากการศึกษาพบว่า วิธีการหนึ่งที่จะทำให้สถาบันพระมหากษัตริย์ดำรงอยู่ได้ ก็คือ การสร้างภาพลักษณ์แห่งพระบรมเดชานุภาพของพระมหากษัตริย์ให้เป็นที่เคารพยำเกรงแก่บุคคลทั่วไป ด้วยเหตุนี้เครื่องประโคมจึงถือเป็นสื่อสำคัญอย่างหนึ่งที่ถูกนำมาใช้เพื่อแสดงความยิ่งใหญ่และอำนาจ บารมีของพระมหากษัตริย์ซึ่งเป็นพิเศษเหนือจากบุคคลอื่น จากการศึกษาประวัติความเป็นมาของการใช้เครื่องประโคมเป็นเครื่องประกอบพระราชอิสริยยศพระมหากษัตริย์ พบว่า เครื่องประโคมประกอบพระราชอิสริยยศ มีปัจจัยที่เกื้อหนุนและส่งผลถึงการดำรงอยู่ สรุปได้ดังนี้

1. ผลจากความจงรักภักดีของคนไทยที่มีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ เมื่อมีกิจการใดอันเกี่ยวเนื่องกับพระมหากษัตริย์ก็มักจะยินดีที่จะทำถวาย และรู้สึกภาคภูมิใจที่ได้รับใช้ได้เบื้องพระยุคลบาท เช่น จากการสัมภาษณ์นักเรียนเตรียมทหารที่เข้ามาปฏิบัติหน้าที่ประโคมกลองชนะในวันพระบรมศพสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี นักเรียนจะรู้สึกภาคภูมิใจมากที่สุดที่ได้ปฏิบัติหน้าที่นี้ ซึ่งความรู้สึกเหล่านี้ก็คงเป็นความรู้สึกเช่นเดียวกับคนไทยทั่วไปด้วยเช่นกัน อันส่งผลให้สถาบันพระมหากษัตริย์กับประชาชนคงไว้ซึ่งความผูกพันอันเหนียวแน่นมาโดยตลอด และจะดำรงอยู่ต่อไป

2. ผลจากการที่สถาบันพระมหากษัตริย์ให้การอุปถัมภ์ศิลปวัฒนธรรมของชาติ ดังจะเห็นได้เด่นชัดในบทบาทของพระมหากษัตริย์ทุกพระองค์ที่ผ่านมา เช่น บางพระองค์ทรงศรัทธาในพระพุทธศาสนา ก็โปรดฯ ให้สร้างวัด บางพระองค์โปรดศิลปะ คนตรี วรรณกรรม ยุคนั้นก็จะมี

ผลงานทางศิลปะ คนตรี และวรรณกรรมออกมาเผยแพร่มากขึ้น สำหรับในรัชกาลปัจจุบันพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชทรงเป็นปราชญ์พระองค์หนึ่งในทุกสาขา ในส่วนของพระราชประเพณีก็ทรงโปรดให้ฟื้นฟูพระราชประเพณีโบราณ เช่น การเสด็จพระราชดำเนินโดยกระบวนพยุหยาตราขึ้นมามีทั้งเท่าเทียมเป็นส่วนหนึ่งของการอนุรักษ์และสืบทอดศิลปวัฒนธรรมประการหนึ่งในส่วนของการประโคนด้วยเครื่องประโคนประกอบพระราชอิสริยยศพระมหากษัตริย์ ปราบภูษัดเจนจากการที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเห็นความสำคัญของการประโคนด้วยเครื่องประโคนประกอบพระราชอิสริยยศจึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้งโรงเรียนผู้ใหญ่พระตำหนักสวนกุหลาบ (วิทยาลัยในวังชาย) และโรงเรียนผู้ใหญ่ พระตำหนักสวนกุหลาบ (วิทยาลัยในวังหญิง) ขึ้น เพื่อทำหน้าที่ในการเป็นผู้รับผิดชอบในการอนุรักษ์ และสืบทอดวัฒนธรรม โดยเฉพาะนักเรียนโรงเรียนผู้ใหญ่พระตำหนักสวนกุหลาบ (วิทยาลัยในวังชาย) ซึ่งได้จัดให้มีการเรียนการสอนในรายวิชาอนุรักษ์งานคนตรีในพิธีหลวง เป็นวิชาบังคับ ซึ่งนอกจากจะได้ปฏิบัติหน้าที่แล้ว สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ยังได้ทรงให้การสนับสนุนโดยพระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์สำหรับใช้ในกิจการของโรงเรียน ส่วนสำนักพระราชวังก็ได้จัดสรรรายได้ซึ่งเป็นเงินนอกงบประมาณมาใช้ในกิจการนี้ด้วย จึงส่งผลให้กิจการในการอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมสามารถดำรงอยู่ได้ต่อไป

นอกจากนี้ยังพบว่า ด้วยความสำคัญและรูปแบบ ตลอดจนวิธีการของการประโคนด้วยเครื่องประโคนประกอบพระราชอิสริยยศเองก็มีส่วนที่ทำให้เครื่องประโคนและประเพณีการประโคนยังดำรงอยู่ได้ ดังจะสรุปเป็นรายชื่อได้ดังนี้

1. เนื่องจากความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของเครื่องประโคนแต่ละชนิดผนวกกับภูมิปัญญาของบรรพชนไทยที่รู้จักเลือกสรร กลั่นกรองและนำเอาเครื่องดนตรีชนิดต่าง ๆ แม้ว่าจะ เป็นเครื่องดนตรีของต่างชาติที่มีความสำคัญและมีความเชื่อเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์กำกับอยู่มาใช้ในการเป็นเครื่องแสดงความเป็นพระมหากษัตริย์ ทั้งนี้ เพื่อเป็นการแบ่งแยกทางชนชั้นและเสริมสร้างพระบรมเชษานุภาพของพระมหากษัตริย์ให้ยิ่งใหญ่เหนือบุคคลอื่น ซึ่งส่งผลให้เกิดความมั่นคงแก่สถาบันพระมหากษัตริย์ ตลอดจนแสดงถึงความเป็นชาติที่มีอารยธรรมเจกเช่นนานอารยประเทศ ซึ่งการประโคนด้วยเครื่องประโคนประกอบพระราชอิสริยยศพระมหากษัตริย์ได้กลายเป็นเอกลักษณ์ของชาติไทยที่โดดเด่นอยู่มาจนทุกวันนี้

2. เนื่องจากปัจจัยทางการเมืองการปกครองประการหนึ่งที่มุ่งสร้างภาพลักษณ์ของพระมหากษัตริย์ให้ดำรงไว้ซึ่งอำนาจ บัญญาภาพ และศักดิ์ภาพ แห่งความเป็นเทพเจ้าตามคติพราหมณ์ เพื่อที่จะป้องกันราชบัลลังก์ของพระมหากษัตริย์ให้ดำรงอยู่โดยเครื่องประโคนก็คือเครื่องมืออย่างหนึ่งที่จะเสริมสร้างภาพลักษณ์นั้นให้เด่นชัดขึ้น โดยข้อจำกัดของการใช้เครื่อง

ประโคมที่ถือเป็นแบบปฏิบัติว่าจะใช้ได้แต่เฉพาะพระมหากษัตริย์เท่านั้น ด้วยเหตุว่าเป็นของสูง และศักดิ์สิทธิ์

3. เนื่องจากปัจจัยทางศาสนา โดยเฉพาะศาสนาพราหมณ์ ทั้งนี้เพราะพราหมณ์ถือเป็นชนชั้นสูงตามระบบวรรณะของอินเดีย เมื่อพราหมณ์เหล่านี้เข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารในแผ่นดินไทยในฐานะนักปราชญ์ราชบัณฑิตก็ได้เผยแพร่ลัทธิ พิธีกรรม ความเชื่อต่าง ๆ ในศาสนาตนให้เป็นแบบอย่างปฏิบัติในสังคมชั้นสูงของไทยด้วย แต่ทั้งนี้ก็ต้องผ่านการกลั่นกรองเลือกสรรเฉพาะส่วนที่สอดคล้องต้องกันกับประเพณีและความเชื่อทางพระพุทธศาสนาของไทยเป็นหลัก ประเพณีพิธีกรรมเหล่านี้จึงดำรงอยู่ได้

4. นอกจากการเลือกเครื่องดนตรีที่มีความสำคัญและเหมาะสมกับพระมหากษัตริย์แล้ว การใช้งานก็ยังคงมีการกำหนดรูปแบบเฉพาะไว้อีกทอดหนึ่ง ซึ่งก็หมายถึงวิวัฒนาการในการใช้เครื่องประโคม โดยจะจัดเป็นรูปแบบว่าเครื่องชนิดใดจะใช้ในโอกาสใดจึงจะเหมาะสม เช่น การประโคมแตร มโหระทึก จะใช้ในการเสด็จออกมหาสมาคม ซึ่งเป็นการพระราชพิธีภายในพระที่นั่งจึงใช้เครื่องประโคมเพียงน้อยชิ้น แต่ในกรณีที่ต้องการแสดงถึงพระบรมเดชานุภาพของพระมหากษัตริย์เครื่องประโคมจะเปลี่ยนรูปแบบไปเป็นการประโคมในลักษณะรีวกระบวน โดยมีกลองชนะจำนวนมากเป็นหลักสำคัญ ซึ่งนับว่าวิวัฒนาการของการจัดวงนี้เป็นรูปแบบหนึ่งของวัฒนธรรมที่นอกจากจะต้องมีการสังสมสืบต่อแล้ว ยังจะต้องมีการพัฒนาให้เหมาะสมอีกด้วยจึงจะทำให้วัฒนธรรมนั้นดำรงอยู่ได้สืบมา

5. เสียงของเครื่องประโคมที่แตกต่างจากเสียงที่ไพเราะของเครื่องดนตรีทั่วไป ถือเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ช่วยสร้างเสริมลักษณะแห่งความเป็นพระมหากษัตริย์ได้ เพราะเสียงอันดังกึกก้องและแปลกหูสามารถใช้เป็นสื่อแสดงสัญลักษณ์เป็นการเรียกร้องความสนใจของผู้คน แสดงความน่ายำเกรง ความขลัง ความศักดิ์สิทธิ์ และในบางครั้งก็แสดงถึงความโศกเศร้าอย่างที่สุดได้เช่นกันดังปรากฏในพระราชพิธีพระบรมศพ เป็นต้น ซึ่งความแตกต่างของเสียงเครื่องประโคมกับเสียงดนตรีนี้เองที่เป็นเงื่อนไขในการแบ่งแยกความแตกต่างระหว่างพระมหากษัตริย์กับคนทั่วไปได้เป็นอย่างดีจนกลายเป็นธรรมเนียมปฏิบัติที่สืบต่อกันมาอย่างเคร่งครัด

6. การถ่ายทอดการประโคมด้วยเครื่องประโคมประกอบพระราชอิสริยยศนั้นเดิมถูกจำกัดอยู่เฉพาะในวังเท่านั้น แต่เนื่องจากสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปจึงส่งผลให้การสืบทอดแพร่กระจายสู่บุคคลทั่วไป ดังจะเห็นได้จากผลของการเปลี่ยนแปลงทางการปกครองในปี พ.ศ. 2475 ที่เกิดดุลยภาพในหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งหมายรวมถึงหน่วยงานในสำนักพระราชวังด้วย จึงเป็นปัจจัยที่ทำให้ความต้องการกำลังคนในการประโคมมีมากขึ้น จึงต้องจ้างคนภายนอกมาทำหน้าที่สืบทอดการประโคมนี้

7. นอกจากนี้ยังมีผลมาจากปัจจัยทางเศรษฐกิจด้วยเช่นกัน ทั้งนี้เพราะกำลังคนในการประกอบประกอบพระราชอิสริยยศพระมหากษัตริย์จะต้องมีจำนวนมาก สำนักพระราชวังไม่สามารถจะจ้างคนในลักษณะของข้าราชการประจำเพื่อทำหน้าที่นี้โดยเฉพาะได้ จึงต้องอาศัยแรงงานจากการจ้างคนเป็นครั้งคราว การสืบทอดจึงแพร่กระจายสู่บุคคลภายนอกอยู่สืบมา

5.11 ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการศึกษาและรวบรวมทำนองเพลงโบราณที่ใช้ในการประกอบประกอบพระราชอิสริยยศพระมหากษัตริย์ในอดีต
2. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับเครื่องแต่งกายของผู้ทำหน้าที่ประกอบ